

17.11.2023

Група Е-1

Мегей А.В.

Основи філософських знань

Урок № 24

Тема: Філософія Фоми Аквінського

Хід уроку:

Фома (Тома) Аквінський (1225-1274) - центральна фігура схоластичної філософії в Західній Європі. Народився у знатній графській сім'ї поблизу м. Аквіно в Неаполітанському королівстві. Виховувався і вчився в монастирі міста Монтекасіна, потім у Неаполі і Парижі. Саме в останньому Фома слухав Альберта і поїхав за ним до Кьольна, потім був професором в Парижі, де боровся проти аверроїстів. Головні його твори "Сума теології" (1266-1274) і "Сума проти язичників" (1259-1264).

Фома Аквінський спрямовує свої зусилля на розмежування суті того, у що віримо і що знаємо. Віра і розум не тільки відрізняються один від одного, але разом з тим і утворюють єдність, гармонійно існують. Рухаючись до істини, розум може вступити у суперечність з догматами віри. Фома стверджував, що суперечність між двома положеннями завжди означає, що одне з них хибне. А через те, що в божественному одкровенні не може бути нічого хибного, то із виникненням суперечності випливає, що помиляється розум, а не віра, філософія, а не богослів'я.

Схоласт визначає будову ієрархії предметів віри і знання. Бог - творець займає найвище місце у цій ієрархії. Фома описує Бога як першопричину і кінцеву мету сущого, як "чисту форму", "чисту актуальність" або буття. Він не отожднює буття і сутність, оскільки створене лише бере участь у бутті. Фома називає таке буття субстанцією. Основні поняття вчення Аквінського - поняття дійсності і можливості. Кожна річ є поєднанням "матерії і форми". При цьому "матерія" - це "можливість" прийняти форму, а "форма" - "дійсність" по відношенню до матерії, яка вже прийняла форму. Отже, матерія яка сприйняла форму (певну божественну ідею, універсалію, що існує в божественному розумі), індивідуалізує її, робить конкретною річчю певного роду.

Залежно від того, які форми втілюються у матерію, виникають речі різного рівня сутності й буття. Так, нижчий рівень буттєвості займають неорганічні стихії й мінерали, форма яких виступає лише їх зовнішньою визначеністю. Другий рівень посідають рослини - речі, які визначаються формою з внутрішньою доцільністю. Третій рівень - тварини, тут форма є діючою причиною. На четвертому рівні форма постає як дух, розумна душа - найвище ісствореного. Душаця не пов'язана з матерією, тому не гине зі смертю тіла, на відміну від форм більш низьких рівнів буттєвості.

Як бачимо, що ієрархія буттєвих форм, побудована на основі аристотелізму, дала підстави визначити порядок речей та розмежувати сутності предметів віри і знання. Віра і знання для Фоми Аквінського чітко розмежовані й належать до різних порядків буття.

У своїх працях Фома розділяє догмати віри на такі, що досягаються розумом (Бог існує, Бог єдиний, душа людини безсмертна), і такі, що розумом не можуть бути досягнені (творення світу, трійця, першородний гріх тощо). Перші є предметом як теології, так і філософії. Другі - предметом лише віри і теології.

Філософія і теологія - самостійні науки, оскільки принципи теології і принципи розуму не залежать одне від одного, бо наука і віра втілюють два зовсім різних типи прийняття істини. Проте теологія використовує філософію для того, щоб наблизити істини одкровення до розуміння людьми, показати їх несуперечність розумові, відводити сумніви щодо них. Тому, як зазначає Фома у своїй головній "Сумі", що філософія є служниця теології.

Існування Бога потрібно довести, вважає Фома. Для цього він використовує опосередкований взаємозв'язок Бога і світу, спирається на твердження, що Бог безперервно править світом і його провидіння поширюється на всі події в ньому. Фома Аквінський запропонував п'ять доведень буття Бога, які вміщені у його праці "Сума теології":

Оскільки все в світі рухається, то має бути "першодвигун", або "першопштовх" руху - Бог.

Всі явища і предмети мають причину цього виникнення та існування. Першопричиною усього є Бог.

Усе в світі існує не випадково, а з необхідністю. Ця необхідність - Бог.

Всі речі мають різні ступені досконалості. Тому повинно існувати абсолютне мірило досконалості - Бог.

У природі все має певний сенс, доцільність свого існування, значить повинна існувати "остання" і головна ціль - Бог.

Фома Аквінський був прихильником помірною реалізму. Його теорія пізнання ґрунтується на вченні про реальне існування всезагального. Філософ вважав, що всезагальне, або універсали, існують: "до речей" у розумі Бога; у "речах" як ті самі ідеї, що отримали матеріалізацію, "після речей" у розумі людей як результат абстракції. За способом досягнення свого предмету розум для Фоми є більш високою здатністю,

ніж воля. Воля тільки прагне до пізнання, розум володіє пізнанням. Навіть свобода вибору дій має свою основу у судженнях розуму. Метою діяльності людини, за Аквінським, - є пізнання. Досягнення щастя - результат діяльності не стільки волі, скільки розуму.

Фома виділяє дві здатності пізнання речей, які притаманні людині - це почуття та інтелект. Пізнання починається з чуттєвого досвіду, коли під дією зовнішніх об'єктів у людини виникають чуттєві образи. З них інтелект абстрагує "умосяжний образ" речі, яка пізнається, і осягає таким чином її сутність. Істину Фома визначав як відповідність інтелекту і речі. При цьому поняття, створювані інтелектом у процесі абстрагування, є істинними тією мірою, якою вони відповідають речам природи. Самі ж речі природи є істинними настільки, наскільки відповідають своїм діям, перед існуючим і інтелектом Бога.

Людського індивіда Фома Аквінський вважає як особистісну єдність душі і життєтворного нею тіла. Душа нематеріальна, самодостатня і само суцзя, або субстанціальна. Але сама по собі вона не є повноцінною людиною і досягає завершення лише через тіло. Тіло бере участь в духовній діяльності людини і лише мислення і воління зберігаються, в душі, яка розлучилася з тілом. Проте безтілесне існування душі, за Фоמוю, не є повноцінним, оскільки повна субстанція людини вимагає єдності душі і тіла. Отже, антропологія Фоми Аквінського, як бачимо, має персоналістський характер. Особа (персона) для нього є найбільш благородне у всій розумній природі" [9].

Державна влада походить від Бога, форма правління в кожному окремому випадку повинна узгоджуватись з обставинами. Фома Аквінський надавав перевагу монархії. У своїй соціальній теорії він проповідує реакційну думку про переваги церкви над суспільством. Він також вважає, що земне життя в державі - це тільки підготовка до майбутнього, духовного життя. Влада правителя повинна підкорятися вищій духовній владі. На часі влади на небі -Христос,а на Землі - римський папа. Вчення Фоми, яке отримало назву томізму, - є провідним напрямком філософії католицизму. У 1323 році Фома Аквінський був зачислений до святих.

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net.
У темі листа вказати ПІБ, номер групи, номер уроку і дату